

Opponensi jelentés

Mgr. Lévai Attila, PhD. „A Szlovákiai Református Egyház felsőoktatásának százéves története” című dolgozatáról

A jelölt dolgozata bevezetőjében a következő szavakkal fogalmazza meg értekezése célját: „Habilitációs munkám célja egy olyan iskolatörténeti anyag megírása, amely a maga nemében egyedülállóan tárgyalná azoknak a felsőoktatási intézményeknek a történetét, amelyek az elmúlt száz évben hazai magyar református egyházunk (...) számára képezték a teológusokat, avagy a pedagógusokat” (3. old.).

A dolgozat zárszavában ezzel összefüggésben azonban tényszerűen leszögezi: „Ez a habilitációs munka egy olyan témát tűzött ki feldolgozásra, amelyet egy ember egy munkában nem lesz és nem is lehet képes feldolgozni – hacsak nem életműnek szánja, és nincs időkeretek közé szorítva kutatásban, írásban.” (166. o.) Ilyenkor az embernek óhatatlanul eszébe ötlük: „*Ars longa, vita brevis*”, azaz a tudomány végtelen, az élet rövid.

A téma egyes részproblémáival kapcsolatban már több dolgozat is született, meglátásom szerint azonban a jelölté az első olyan kísérlet, amely a lehetőségekhez mérten teljességre törekvő képet ad lelkészeink képzéséről a különböző, e célra hivatott tanintézetekben, múltban és jelenben egyaránt. A dolgozat különös értékének tartom, hogy a jelölt elrugaszkodik a szigorúan vett történetiségtől, és a lelkészképzésünk jelen helyzetével, időszerű kérdéseivel, valamint a jövő kilátásaival is behatóan foglalkozik. (Persze, ehhez humorosan mindjárt azt is hozzáfűzhetjük, hogy ami tegnap történt, az már „múlt”, ami pedig holnap történik, az „jövő”, tehát van-e egyáltalán jelen idő?)

A tárgyalt téma „vallatását” fölöttébb fontosnak és időszerűnek tartom. Az ilyen „múltba nézés” egyúttal olyan tükörbe nézés is, amely felvidéki magyar református közösségünk arcát egy százéves fejlődési folyamat kereteiben tárja az érdeklődő olvasó elé.

Nagy küzdelem ez a javából, telve reményteljes elhatározásokkal, sikerekkel és bukásokkal, de egyúttal minden nehézségeken átívelő hittel, tudatosítván, hogy: „Mindenre van erőm a Krisztusban” (Filippi 4,13).

Az opponens az 1945 előtti időszakozra, mint lezárt történelmi idősíkra tekint, az utána következőt azonban egyházunk – és nemzetünk – máig tartó önvédelmi küzdelmének, olykor építkező gyarapodásnak tekinti. Valamennyien jól tudjuk, hogy a második világháború után felerősödtek a református egyház teljes elszlovákosítását célzó törekvések, amelyek azonban – Istennek legyen hála – sikerteleneknek bizonyultak. Úgy gondolom, most már elmondhatjuk, voltak elhívott embereink, akik még a megszáradt és szétszórt csontoknak is prófétáltak, abban a hitben, hogy az Úr kegyelméből még azok is megelevenedhetnek.

A dolgozat sok új ismerettel gazdagítja tudásunkat. Számomra különösen érdekes volt olvasni a Calvin János Teológiai Akadémiát tárgyaló fejezetet, valamint a Selye János Egyetem kereteibe való beilleszkedés eseménytörténeteit. E téma amúgy is szívügyeim közé tartozik,

elvégre 1990-ben egyike voltam azon három felvidéki magyar képviselőnek, akik a prágai Szövetségi Gyűlésben már akkor törvényjavaslatot terjesztettek be egy magyar egyetem létrehozása tárgyában, Komáromban.

A dolgozat kétségkívül nagy értékei mellett azonban szükségét látom, hogy rámutassak néhány pontatlanságra, amelyek aránylag könnyen kiküszöbölhetők.

A jelölt az 1938. évi november 2-i bécsi nemzetközi döntőbírói határozatot több helyen is „bécsi béke” terminussal jelöli. Vigyázat: a „bécsi béke” valóban létező történelmi fogalom, amely 1815-ben lezárta a napóleoni háborúk korszakát.

A dolgozat 22. oldalán olvasható a következő kitétel: „(...) míg a Felvidék az Osztrák-Magyar Monarchia részét képezte (...)”. Bosszantó félreértelmezés. A „Felvidék” a magyar állam részét képezte és nem a „közös” Monarchiáét. Amint tudjuk, a Monarchia csak „kifelé” volt egységes birodalom, „befelé” mind Ausztria, mind Magyarország önálló entitás volt.

Magyar nyelvünkben nem használatos a „szakasszisztens” terminus, ami a szlovák „odborný asistent” tükörfordítása. A mi nyelvünkben az „adjunktus” terminus honosodott meg, aki ugyebár egy olyan egyetemi oktató, aki a tanársegédnél magasabb beosztásban van.

Ugyancsak bosszantó a „garans” szó használata – több helyen is - , amely a szlovákban használatos „garant”-ra hajaz. Magyarul ezt jótálló, szavatoló kifejezéssel helyettesítjük, de ha mindenképpen idegen szóval kívánjuk jelölni a fogalmat, akkor használjuk a mentor, mentorol kifejezéseket, de a garantál, garantáló sem rossz.

A dolgozat nyelvezetéhez még annyit, hogy aránylag sok benne a jellegzetesen szlovák nyelvi hatásra utaló magyartalan szófordulat. Például: meg lett említve, lett elismerve, lett előtérbe helyezve, stb. Amikor pedig a „kell” helyett csakis a mi északkeleti magyar nyelvjárásunkban használatos „kellesz” szóváltozatot olvastam, szinte felsikoltottam, annyira Abarán, a szülőfalumban éreztem magam.

Volna még egy-két apróság, amelyekre szívesen rámutatnék, ezeket azonban majd inkább a vita keretében teszem szóvá.

Végezetül szakmai és erkölcsi felelősségem teljes tudatában kinyilatkoztatom, hogy a jelölt dolgozatát a habilitált doktori cím odaítélésére melegen ajánlom.

Soli Deo gloria.

Budapest – Párkány, 2022. május 14., szombat

Prof. emeritus Dr. Popély Gyula, az MTA doktora

Károli Gáspár Református Egyetem

Resume v slovenčine:

Habilitačná práca prináša veľa nových poznatkov. S plným vedomím odbornej a morálnej zodpovednosti vrelo odporúčam uchádzačovi udeliť titul docent.